

SIGNALENKAART

Kansarmoede overbruggen in Zelzate

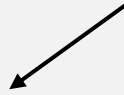
Kansarmoede overbruggen in Zelzate

Probeer geen moeilijke kinderen te zien,
maar kinderen die het moeilijk hebben.

Z
Zelzate

WIE ZIJN WIJ?

opbouwwerker

brugfiguur

VZW SAAMO

- Het vroegere VZW Samenlevingsopbouw
- Staat voor 'Samen uitsluiting aanpakken'
- Opbouwwerkers pakken uitsluiting aan
- Grond- en mensenrechten als kompas

ONTSTAAN SIGNALENKAART

Oorsprong = Sint-Niklaas

Werkgroep 'Kansen voor kinderen'

- Ontstaan in het LOP
- Breed netwerk van scholen, kinderopvanginitiatieven, welzijn,...
- Thema 'Armoededetectie' → grondig onderzoek naar signalenlijsten, bundels,...
- De goesting → nieuw instrument ontwikkelen voor in het onderwijs

ONTSTAAN SIGNALENKAART

DOEL

Armoede vlugger detecteren in het onderwijs en in samenwerking met het welzijnsveld aanpakken!

- Armoededetectie → zo vroeg mogelijk
- Preventief kunnen ingrijpen
- Via ondersteuning vanuit het welzijnsveld → gezinnen linken aan de juiste hulpverlening
- Breder kijken dan de directe signalen die je in de klas opvang
- Inspiratie krijgen om er verder mee om te gaan

ONTSTAAN SIGNALENKAART

AAN DE SLAG

De werkgroep → in kleinere groepen

Ontwerpen van de signaalkaart op basis van bestaand materiaal

→ Op de algemene vergadering van het LOP namen ze dit onder de loep

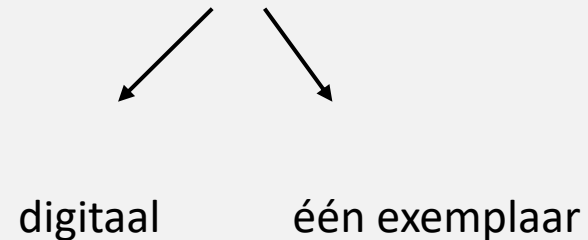
- Komt dit instrument tegemoet aan een nood in je school?
- Hoe moet de signalenbundel er uitzien?
- Zijn er signalen die je moeilijk kan beantwoorden vanuit het zorgteam?

ONTSTAAN SIGNALENKAART

Scholen en partners → enthousiast

Leesgroep (directies, zorg, CLB,...) zorgde voor extra aanvullingen en een kritische blik.

Lanceren definitieve signaalkaart op school

SIGNALENKAART OP SCHOOL

De signalenkaart staat niet op zich → in een breder proces met de school ingebed

- Vorming voor leerkrachten over kansarmoede
- In gesprek gaan met een ervaringsdeskundige
- Samen leren werken met de signalenkaart

Signalenkaart kan niet zomaar zonder meer verspreid worden in scholen

→ geïntegreerd in een bredere werking.

HOE GA JE ERMEE AAN DE SLAG?

→ STAPPENPLAN ALS LEIDRAAD

STAP I

Vanuit je observaties in de klas, maak je je zorgen over een kind in de klas.

→ Je vermoedt dat (kans)armoede aan de basis ligt van wat je observeert bij het kind.

STAP 2

Je vult (samen met zorgcoördinator) de signalenkaart in.

De signalenkaart is opgebouwd in 3 grote delen:

- Kind in het gezin
- Kind op school
- Kind in de samenleving

Kind in het gezin

CATEGORIE	SIGNAAL	JA	NEE	?
Gezinssamenstelling en verblijfsstatus	Het kind groeit op in een éénoudergezin.			
	Het kind groeit niet op in eigen gezinsverband (grootouders, pleeggezin, residentiële voorziening, ...).			
	Het gezin heeft geen wettig of een tijdelijk verblijfsstatuut.			
	Het kind groeit op in een instabiele gezinssituatie (wisselende samenstellingen gezin,...).			
	Het kind groeit op in een groot gezin (meer dan 3 kinderen).			
Opleiding Ouder(s)	Eén ouder heeft geen diploma secundair onderwijs.			
	Beide ouders hebben geen diploma secundair onderwijs.			
Schoolloopbaan zussen en broers	Zus/broer heeft/hebben geen diploma secundair/basis onderwijs (vroegtijdig schoolverlaten).			
Werksituatie ouder(s)	De ouder(s) is/zijn regelmatig of langdurig werkloos.			
	De ouder(s) heeft/hebben onregelmatige werkuren (ploegwerk, werken heel vroeg/laat,...).			
Financiële en administratieve situatie	De ziekteverzekering van de ouder(s) is niet in orde.			
	Schoolrekeningen worden niet betaald.			
	De ouder(s) is/zijn in financiële begeleiding bij een dienst (OCMW, CAW, budgetbegeleiding, collectieve schuldenregeling,...).			
	Het gezin heeft verhoogde tegemoetkoming via de mutualiteit (te zien op het kleeftbriefje, dat eindigt op het cijfer 1).			
Huisvesting	Het gezin woont in een ongezonde woning (vocht, schimmel,...).			
	Het gezin heeft een instabiele woonsituatie (dreigende uithuiszetting, wonen in een caravan, sofaslapers,...).			
Etnische en culturele achtergrond	Het gezin drukt zich moeilijk uit in het Nederlands (taalarm).			
	De ouder(s) heeft/hebben weinig kennis van het Nederlands.			
	De ouder(s) is/zijn anderstalige nieuwkomers.			
	De kinderen spreken enkel dialect thuis en hebben het moeilijk met het Algemeen Nederlands.			
	De rol van de leerkracht is anders ingevuld in België dan in het land van herkomst van het gezin.			

VERSCHILLENDE SIGNALLEN PER DOMEIN

- Gezinssamenstelling en verblijfsstatus
- Opleiding ouder(s)
- Werksituatie ouder(s)
- Financiële en administratieve situatie
- Huisvesting
- Etnische en culturele achtergrond

VERSCHILLENDE SIGNALLEN PER DOMEIN

- Bij inschrijving
- Aanwezigheid op school
- Financiën op school
- Voeding op school
- Hygiëne en gezondheid op school
- Gedrag op school
- Leerhouding/prestaties
- Taalvaardigheid
- Ouderbetrokkenheid en communicatie met de ouders
- Schoolloopbaan gezin

Kind op school

CATEGORIE	SIGNAAL	JA	NEE	?
Bij inschrijvingen	Het kind heeft al op meer dan 2 verschillende scholen gezeten			
	Er zijn signalen vanuit de vorige school die reden tot bezorgdheid geven.			
	Ouder(s) geeft/geven geen toestemming om informatie op te vragen bij de vorige school.			
Aanwezigheid op school	Het kind is frequent afwezig.			
	Het kind is regelmatig onwettig afwezig.			
	Het kind komt systematisch te laat op school.			
Financiën op school	Het kind doet niet mee aan activiteiten of uitstapjes (omwille van kostprijs of benodigde materialen,...)			
	Het kind heeft vaak schoolspullen niet bij (zwemmerief, sportkledj, schriften, agenda,...)			
	De ouder(s) betaalt/betalen de schoolrekeningen niet, te laat of er is niet het gezin een regeling rond getroffen.			
Voeding op school	Het kind is vaak afwezig op een moment dat er een betalende uitstap georganiseerd wordt.			
	Het kind eet weinig gezond en vers voedsel.			
	Het kind heeft regelmatig zijn/haar boterhammen niet bij.			
Hygiëne en gezondheid op school	Je merkt dat het kind soms honger heeft (niet ontbaten, met een lege maag naar school,...)			
	De boterhamdoos is niet gezond gevuld.			
	De kleedj van het kind is niet aangepast (seizoen, maat,...)			
	Het kind heeft een onverzorgd uiterlijk.			
	Het gebit van het kind ziet er niet verzorgd uit.			
	Er is geen opvolging van medische adviezen (bril dragen, oog afplakken,...)			
	Het kind is regelmatig ziek (chronische verkoudheid, hoest,...)			
Het kind heeft regelmatig lichamelijke en/of psychische klachten.				
Het kind is vaak moe.				
Het gezin krijgt een luizenprobleem niet onder controle.				

CATEGORIE	SIGNAAL	JA	NEE	?
Gedrag op school	Het kind wordt gepest of pest zelf.			
	Het kind heeft weinig sociale contacten.			
	Het kind wordt weinig gekozen bij gezamenlijke opdrachten.			
	Het kind heeft regelmatig lichamelijke of psychische klachten.			
	Het kind vertoont (plots) een gedragsverandering.			
	Het kind reageert teruggetrokken of opstandig bij conflicten.			
	Het kind reageert niet of weinig op instructies.			
	Het kind durft zichzelf weinig of niet te uiten.			
prestaties	Het kind reageert vaak agressief.			
	Het kind maakt geen of slordig huiswerk.			
	Het kind presteert wisselvallig.			
Taalvaardigheid	Het kind heeft al eens een jaar gedubbeld.			
	Het kind heeft een beperkte taalvaardigheid.			
	De thuistaal verschilt van de schooltaal.			
	Het kind begrijpt de instructietaal niet.			
	Het kind kan zichzelf onvoldoende verstaanbaar maken.			
Ouderbetrokkenheid & communicatie met ouder(s)	Het kind begrijpt de leerkracht en leeftjdsgezoten moeilijk.			
	De ouder(s) vermijdt/ vermijden contact met de school (niet komen opdagen op afspraken,...)			
	Het informele contact tussen ouder(s) verloopt volgens de leerkracht moeizaam.			
	De ouder(s) komt. Aomen niet naar het oudercontact.			
	De ouder(s) reageert/reageren niet of weinig op briefwisseling.			
	De ouder(s) reageert/reageren niet bij een doorverwijzing naar tandarts, oogarts, logopedist,...			
De ouder(s) schuift/schuiven hun taken door naar het kind (rapport ophalen, afspraken maken, tolken,...)				

Kind in de samenleving

CATEGORIE	SIGNAAL	JA	NEE	?
Sociaal netwerk	Het gezin heeft een beperkt sociaal netwerk (familie, vrienden, buren,...).	☐	☐	☐
	Het gezin heeft een beperkt formeel netwerk (niet weten waar terecht kunnen bij vragen/noden, ...).	☐	☐	☐
Culturele en vrijetijdsparticipatie	Het kind is geen lid van een sportclub, jeugdbeweging, muziek-, dans-, of tekenschool.	☐	☐	☐
Hulpverlening	Het gezin wordt ondersteund door een hulpverleningsinstantie (vb. CLB, CAW, OCMW,...).	☐	☐	☐

VERSCHILLENDE SIGNALLEN PER DOMEIN

- Sociaal netwerk
- Culturele en vrijetijdsparticipatie
- Hulpverlening

JA / NEE / ? aankruisen

→ Verschillende keren 'JA' kan wijzen op (kans) armoede

→ De signalenkaart wordt NIET rechtstreeks met ouders besproken

SIGNALENBUNDEL

Een **handig tool** waar alle **signalen** van de signalenkaart **per categorie** instaan.

- Tips
- Voorbeelden
- Eventueel een link naar andere (welzijn)partners terug.

Het kan jou en het zorgteam verder helpen bij het ondersteunen van het kind en de ouder(s)

Kind in het gezin

Opleiding Ouders

CATEGORIE	SIGNAAL	JA	NEE	?
Opleiding Ouder(s)	Eén ouder heeft geen diploma secundair onderwijs.			
	Beide ouders hebben geen diploma secundair onderwijs.			

Houding

- Spreek positief over de diverse onderwijsvormen.
- Het kind is niet verantwoordelijk voor de situatie van de ouders.
- Geef elk kind de kans zijn/haar talenten te ontplooien
- Vaak zijn ouders in kansarmoede in het verleden geconfronteerd met negatieve ervaringen in het onderwijs. Dit zorgt ervoor dat zij vaak onzeker zijn, schaamte ervaren,... Hierdoor is de drempel naar de school hoog. Heb hier aandacht voor en creëer ook gesprek over dingen die goed lopen, informeel contact, schep duidelijkheid over wat ouders kunnen verwachten,...
- Verwacht niet dat iemand zijn problemen aan de grote klok hangt. Zet als school de eerste stap. Benoem zaken, ook de minder gemakkelijke: 'Spreek ons gerust aan als u gebruik wilt maken van een afbetalingsplan.' Zo verlaag je de drempel om erover te spreken.
- Behandel alle ouders met respect. niemand wil kansarm genoemd worden

Tips en mogelijke acties

Op schoolniveau

- Communiceer actief en duidelijk met ouders.
- Vraag aan de leerkrachten om eenvoudige taal te gebruiken. Vermijd vakjargon. Wabliëftips voor duidelijke taal en pictogrammen kunnen hierbij een hulpmiddel zijn. (www.duidelijketaal.be)
- Als je aan je schriftelijke communicatie wil werken, kan je hiervoor ook de inspiratiemap van VZW SAAMO gebruiken: <https://www.saamo.be/tool/inspiratiemap-elk-kind-elke-ouder-telt/>
- Gebruik brieven enkel als het nodig is en hou ze kort, duidelijk en concreet. Schoolcommunicatie is voor veel ouders te moeilijk. Licht brieven, indien nodig, mondeling toe aan ouders.
- Neem bij problemen (of bij bijzonder positief nieuws) telefonisch contact op met de ouders of nodig ze persoonlijk uit.
- Deel duidelijk mee dat ouders kunnen langskomen bij de directie, secretariaat en leerkracht wanneer zij iets niet begrijpen.

<https://www.saamo.be/tool/inspiratiemap-elk-kind-elke-ouder-telt/>

Op leerkrachtniveau

- Maak brieven of uitnodigingen makkelijk leesbaar. Gebruik eenvoudige taal en kom tot de kern.
- Licht brieven, indien nodig, mondeling toe aan de ouders.
- Leg alle kinderen uit wat in een meegegeven brief staat en wat er van de ouders verlangd wordt. Van sommige ouders weet je immers niet of ze voldoende kunnen lezen of schrijven.
- Zorg ervoor dat kinderen hun huiswerk kunnen maken zonder inhoudelijke ondersteuning van hun ouders.
- Door voldoende informele contacten met de ouders leer je de talenten kennen van de ouders. Benut deze in de klas.
- ...

Link naar website met tips/kant-en-klaar materiaal

STAP 4

Nood hebt aan **EXTERNE ONDERSTEUNING?**

→ welzijnspartners

- CLB-medewerkers van je school
- CAW
- OCMW
- JAC
- ...

STAP 5

EVALUEER met alle betrokken partners de genomen acties.

Verloopt alles naar wens? Super!

Moeten er nog extra stappen gezet worden?

→ Ga terug naar stap 3.

GEVAAR SIGNALENKAART

WE WILLEN SIGNALEN ERKENNEN OM GEPAST ONDERSTEUNING TE BIEDEN

PYGMALIONEFFECT (self fulfilling prophecy)

= presteren naar de verwachtingen

→ een vermoeden of aanwezigheid van een kansarmoedesituatie mag **geen reden zijn** om lagere verwachtingen te hebben van het kind.

<https://doen-oo.nl/arbeidsontwikkeling-en-het-pygmalion-effect-zo-krijg-je-ze-in-beweging/>

PROBEER GEEN MOEILIJKE KINDEREN TE ZIEN, MAAR
KINDEREN MET MOEILIKHEDEN!